ECONOMICS

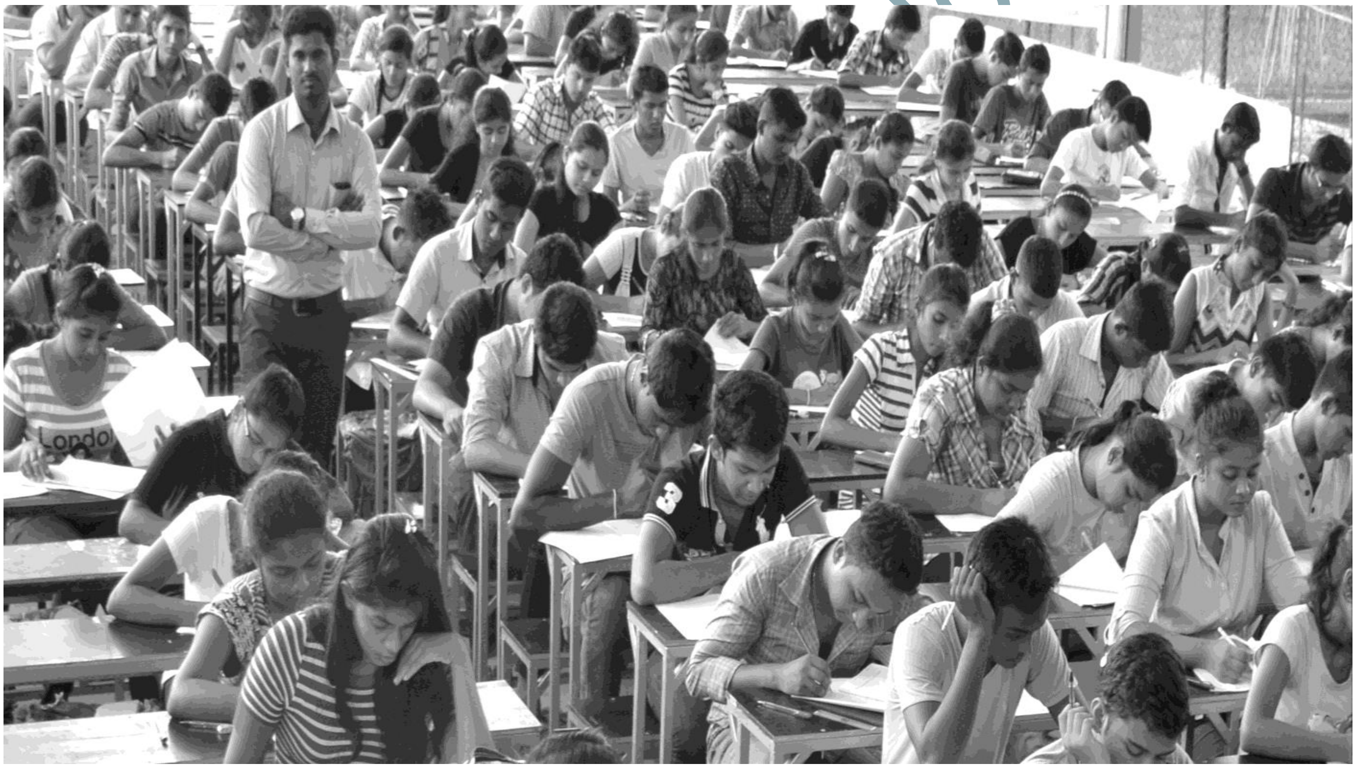

Lakshan Fernando

B.B.Mgt(Finace)spcl

071-2945353

ආර්ථික පද්ධති
Economic Systems

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ

ඕනෑම සමාජයක් තුළ,

- මිනිස් වුවමනාවන්ට සාපේක්ෂව සම්පත් ප්‍රමාණවත් නොවීමත්
- සම්පත් විකල්ප ප්‍රයෝජන වලින් යුක්ත වන බවත්
- හිඟකම හා සම්පත් වල විකල්ප ප්‍රයෝජන පැවතීම හේතු කොටගෙන සම්පත් භාවිතා කිරීමේදී තේරීමේ ප්‍රශ්ණයකට මුහුණ දෙන බවත්

දක්නට ලැබේ

විකල්ප ප්‍රයෝජන ඇති හිඟ සම්පත් උපයෝගි කරගෙන අසීමිත හා විවිධ වූ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා ප්‍රයත්න දැරීමේදී තෝරා ගැනීමේ ප්‍රශ්ණයක් මතුවේ. තෝරා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් මුහුණ පෑමට සිදු වන ආර්ථික ප්‍රශ්ණ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ ලෙස හඳුන්වයි.

සෑම සමාජයක් විසින්ම විසඳා ගත යුතු පොදු ආර්ථික ගැටලු හෙවත් මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ **තු**නකි එනම්,

- කුමක් නිපදවිය යුතුද? කොපමණ ප්‍රමාණයකින් නිපදවිය යුතුද?
- කෙසේ නිපදවිය යුතුද?
- කා සඳහා නිපදවිය යුතුද?

  යන්නයි.

සෑම ජන සමාජයකම මිනිස් වුවමනා අසීමිත වේ. එමෙන්ම එම මිනිස් වුවමනාවන්ට සාපේක්ෂව සම්පත් සීමිත වේ. නමුත් සම්පත් විකල්ප ප්‍රයෝජන වලින් යුක්ත වන නිසා සෑම ජන සමාජයකටම තේරීමේ ගැටලුවකට මුහුණ දීමට සිදුවේ.ඒ තුලින් මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ හට ගනී.

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ සෑම ජන සමාජයකටම පොදු වුවද විවිධ ජන සමාජ විසින් ඒවා විසඳා ගැනීමට අනුගමනය කරන ක්‍රියා මාර්ග එකිනෙකට වෙනස් වේ එය හේතු කොට ගෙන විවිධ අර්ථ ක්‍රම බිහි වේ.

<u>කුමක් නිපදවන්නේද? කොපමණ ප්‍රමාණයක් නිපදවන්නේද?</u>

සම්පත් හිඟ බැවින් හා සම්පත් වල විකල්ප ප්‍රයේජන ඇති බැවින් නිපදවිය හැකි භාණ්ඩ හා සේවා අතරින් කුමන භාණ්ඩ හෝ සේවා ,කොපමණ ප්‍රමාණයකින් නිපදවිය යුතුද යන්න තීරණය කිරීම මෙමගින් අදහස් වේ

....

....

....

Lakshan Fernando

....

....

කුමක් නිපදවන්නේද යන ප්‍රශ්ණය ඇති විමට හේතු.

- මිනිස් වුවමනා අසීමිත විම
- සම්පත් සීමිත විම
- හිගකම
- සම්පත් වල විකල්ප ප්‍රයෝජන පැවතීම

කොපමණ ප්‍රමාණයකින් නිපදවන්නේද යන ප්‍රශ්ණය ඇති විමට හේතු.

- මිනිස් වුවමනා අසීමිත විම
- සම්පත් සීමිත විම

<u>කෙසේ නිපදවන්නේද?</u>

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ නිෂ්පාදකයෙකුට යොදා ගත හැකි විවිධ නිෂ්පාදන ශිල්පිය ක්‍රම හෙවත් තාක්ෂණික ක්‍රම අතුරින් වඩාත් යෝග්‍යතම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය තෝරා ගැනීම මින් අදහස් වේ.

මෙහිදි වඩාත් වැදගත්ම සාධකය වනුයේ තෝරා ගන්නා ශිල්පිය ක්‍රමය අවම පිරිවැයකින් උපරිම නිමවුමක් ලබා ගත හැක්කක් වීමය.

....

....

....

....

සම්පත් වල පවතින හිගකම සහ නිෂ්පාදයේ යෙදවිය හැකි විකල්ප නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රම රැසක් පැවතීමත් ඒවා අතුරින් උපරිම නිමවුමක් ලබා දෙන ශිල්ප ක්‍රමයක් තෝරා ගත යුතු නිසාත් කෙසේ නිපදවන්නේද යන ප්‍රශ්ණය පැන නගි

විවිධ නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රම

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Lakshan Fernando

කවුරුන් සඳහා නිපදවන්නේද?

රටක නිමවුම කුටුම්බයන් අතර බෙදී යන්නේ කෙසේද යන්න මත කවුරුන් සඳහා නිපදවන්නේද යන ප්‍රශ්ණය පැන නගී

....

....

....

....

....

....

....

....

....

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ වලට අමතරව දැකිය හැකි වෙනත් ආර්ථික ප්‍රශ්ණ

I. ....

II. ....

III. ....

IV. ....

V. ....

VI. ....

ආර්ථික පද්ධති Economic Systems

Lakshan Fernando

ආර්ථික පද්ධතියක් යනු සමාජයේ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ විසදා ගැනීම සඳහා සකසා ගෙන ඇති සමාජීය හා ආයතනික වැඩපිළිවළ කි.

....

....

....

ආර්ථික පද්ධතියක කාර්‍යයන් 3 කි. එනම්,

- කවර භාණ්ඩ කොපමණ ප්‍රමාණයකින් නිපදවිය යුතුද? යන්න තීරණය කිරීම
- භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කල යුත්තේ කෙසේද? යන්න තීරණය කිරීම
- කා සඳහා භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කරනු ලැබේද? යන්න තීරණය කිරීමයි

<u>ආර්ථික පද්ධති කොටස් 3 කි</u>

1) තීරණ ගැනීමේ යාන්ත්‍රණය මත වර්ග කිරීම
   - ✓ සාම්ප්‍රදායක ආර්ථික පද්ධති (Traditional Economic System)
   - ✓ විධාන හා නියෝග පදනම් කරගත් ආර්ථික පද්ධති (Command Systems/Planned Economic Systems)
   - ✓ වෙළඳපොළ ආර්ථික පද්ධති (Market Economic Systems)

2) සම්පත් හිමිකම / දේපොළ අයිතිය මත වර්ග කිරීම
   - ✓ ධනේෂ්වර ආර්ථික පද්ධති (Capitalist Economic Systems)
   - ✓ සමාජවාදි ආර්ථික පද්ධති (Socialist Economic Systems)

3) සානුබල මත වර්ග කිරීම
   - ✓ වෙළඳපොළ ආර්ථික පද්ධති (Market Economic System)
   - ✓ සැළසුම්ගත ආර්ථික පද්ධති (Planned Economic Systems)

1) **<u>තීරණ ගැනීමේ යාන්ත්‍රණය මත වර්ග කිරීම.</u>**

I. සම්ප්‍රධායක ආර්ථික පද්ධති (Traditional Economic Systems)

………
………
………
………
………
………
………
………
………

Lakshan Fernando

II. විධාන හා නියෝග පදනම් කරගත් ආර්ථික පද්ධති හෝ සැළසුම්ගත ආර්ථික පද්ධති (Command Systems/Planned Economic Systems)

………
………
………
………
………
………
………
………

III. වෙළඳපොළ ආර්ථික පද්ධති (Market Economic Systems)

....

....

....

....

....

....

....

....

2) සම්පත් හිමිකම හෙවත් දේපොළ අයිතිය මත වර්ග කිරීම.

I. ධනේෂ්වර ආර්ථික පද්ධති (Capitalist Economic Systems)

....

....

....

....

....

II. සමාජවාදී ආර්ථික පද්ධති (Socialist Economic Systems)

....

....

....

....

....

Lakshan Fernando

ආර්ථික පද්ධතීන් එකිනෙකට වෙනස් වන්නේ කවර හේතු නිසා ද?

I. සම්පත් හමිකාරත්වය හා අයිතිවාසිකම මත

සම්පත් හිමිකාරිත්වය පෞද්ගලික අංශය සතුව හා පෞද්ගලික ව්‍යවසාය ක්‍රමයක් ද පවත්වාගෙන යන්නේ නම් එය ධනේෂ්වර ආර්ථික පද්ධතියක් ලෙස ද රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ක්‍රමයත් සමග සම්පත් හිමිකාරත්වය රජය සතු වේ නම් එය සමාජවාදී ආර්ථික පද්ධතියක් ද වේ

II. මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ විසදා ගැනිමට අදාළ තීරණ සම්බන්ධීකරණය කෙරෙන යාන්ත්‍රණය මත

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ විසදීමට අදාළ තීරණ,

- ✓ වෙළඳපොළ යාන්ත්‍රණය මගින් සම්බන්ධිකරණය කෙරේ නම් එය වෙළඳපොළ ආර්ථිකය කි
- ✓ සැළසුම්ගත යාන්ත්‍රණයක් මගින් සම්බන්ධිකරණය කෙරේ නම් එය සැළසුම්ගත ආර්ථිකයකි
- ✓ සිරිත් විරිත් හා සම්ප්‍රදායන් මත සම්බන්ධිකරණය සිදු වේ නම් එය සම්ප්‍රදායික ආර්ථිකයකි

III. ආර්ථිකයේ තීරණ ගනු ලබන ඒකක කෙරෙහි බලපාන සානුබල පද්ධති මත

- ✓ වෙළඳපොළ ආර්ථික ක්‍රමයේ දී බලපානු ලබන ප්‍රධාන සානුබල පද්ධතිය ලාභයයි.
- ✓ විධාන ආර්ථික ක්‍රමයේදි සානුබල ක්‍රියාත්මක වන්නේ අධිකාරී බලය මගිනි
- ✓ සම්ප්‍රදායක ආර්ථික ක්‍රමයන්හිදි සධාචාරාත්මක බැදීම් මත සානුබල ක්‍රියාත්මක වේ

❖ වෙළඳපොළ අර්ථ ක්‍රමයක ලක්ෂණ

දේපොළ හිමිකම පෞද්ගලික අංශය සතුවේ
රජයේ කාර්යභාරය සීමිත වේ
ස්වාර්ථය පිනිස කටයුතු කරයි
මිළ යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාත්මක වේ
වෙළඳපොළ තුළ තරගකාරීත්වය පවති
පාරිභෝගික ස්වාධිපත්‍ය

....
....
....

❖ සැළසුම්ගත අර්ථ ක්‍රමයක ලක්ෂණ

දේපොළ හිමිකම රාජ්‍ය අංශය සතු වේ
රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ක්‍රමය යටතේ නිෂ්පාදනය හා බෙදා හැරීම සිදු වේ
සමාජ සුභසාධනය පිණිස ප්‍රධාන වශයෙන් කටයුතු කරයි
ආදායම් ව්‍යාප්තියේ විෂමතාවන් නොපවති

....
....
....
....
....

Lakshan Fernando

මිශ්‍ර ආර්ථික ක්‍රමය

සැළසුම්ගත ආර්ථික ක්‍රමය සහ වෙළඳපොළ ආර්ථික ක්‍රමය යන අංශ දෙකෙහිම එකතුවක් ලෙස මිශ්‍ර ආර්ථික ක්‍රමය හැදින්විය හැක. නැතහොත් රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික ව්‍යවසාය යන අංශ දෙකෙම සමන්විත වූ ආර්ථික පද්ධතියක් ලෙස ද මිශ්‍ර ආර්ථික ක්‍රමය යන්න නිර්වචනය කල හැක.

....
....
....
....
....
....

මිශ්‍ර ආර්ථිකය තුළ,

- රාජ්‍ය අංශය සමාජ සුභසාධනය සිදු කිරීම තුලින් අභිප්‍රේරණය හෙවත් සානුබල ලබන අතර පෞද්ගලික අංශය ලාභ ඉපයීම තුලින් අභිප්‍රේරණය ලබයි
- වෙළඳපොළ ආර්ථික ක්‍රමය තුළ ඇති මිළ යාන්ත්‍රණයේ පවතින දුර්වලතා මග හැරවීම සඳහා රාජ්‍ය අංශය මැදිහත් වී කටයුතු කරයි
- ……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………

ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික පද්ධතිය ද මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධතිය කි.

……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………

වෙළඳපොළ ආර්ථිකය

- වෙළඳපොළක් යනු

"භාණ්ඩ හා සේවා මිළදී ගැනිම සහ විකිණිමට ගැණුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් හමුවන ඕනෑම තත්වයක් ක්‍රියාවලියක් වෙළඳපොළක් යනුවෙන් අදහස් වේ. "

- වෙළඳපොළ වර්ග දෙකකි ,

I. භාණ්ඩ හා සේවා වෙළඳපොළ

……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………

II. සාදක සේවා වෙළඳපොළ

……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………
……………………………………………………………………………………………………

- මිළ සහ මිළ ක්‍රමය

භාණ්ඩයක හෝ සේවාවක් හුවමාරු වන වටිනාකම මිළ නම් වේ. වෙළඳපොළ අර්ථ ක්‍රමය තුළ ගැණුම්කරුවන්ගේ ඉල්ලුමත් සැපයුම්කරුවන්ගේ සැපයුමත් මත භාණ්ඩ හා සේවාවන්ගේ මිළ ගණන් තීරණය වීම මිළ ක්‍රමයයි.

Lakshan Fernando

- **ස්වාර්ථය යනු**

වෙළඳපොළ අර්ථ ක්‍රමයක් තුළ ගැණුම්කරුවන් හා සැපයුම්කරුවන්ට හිමිවන ප්‍රථිලාභය පිණිස කටයුතු කිරීම ස්වාර්ථය නම් වේ.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

වෙළඳපොළ අර්ථ ක්‍රමයක අහිතකර ප්‍රථිලාභ

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

- **වෙළඳපොළ ආර්ථිකයක මිළෙහි කාර්යය භාරය**
    1. සංඥා සැපයීමේ කාර්යයභාරය (The Signaling Function)

....
....
....

    2. සානුබල සැපයීමේ කාර්යයභාරය (The Incentive Function)

....
....
....

Lakshan Fernando

3. සලාක කිරීමේ කාර්ය්‍යභාරය (The Rationing Function)

....
....
....

මිළ මගින් ඉල්ලුම හා සැපයුම අතර තුලනයක් ඇති කිරීමට ඉඩක් නොලැබෙන විට දී සම්පත් බෙදා හැරීම සිදුවන්නේ කෙසේද?

....
....
....
....
....

- **පාරිභෝගික ස්වාධිපත්‍යය**

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

Lakshan Fernando

- **වෙළඳපොළ ආර්ථිකයක ලාභ වල කාර්ය්‍යභාරය**

1. ආර්ථිකයේ විවිධ අංශ අතර සම්පත් බෙදී යාම කාර්යක්ෂම කිරීම
2. නව්‍යතාවයන් හදුන්වා දීම
3. වෙළඳපොළ සංඥා සැපයීම
4. අවදානම් දැරීම වෙනුවෙන් ප්‍රතිලාභ සැපයීම

....
....

....

....

- <u>වෙළඳපොළ ආර්ථිකයක වාසි හා අවාසි</u>

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

සැළසුම්ගත ආර්ථික

Lakshan Fernando

- <u>සැළසුම්ගත ආර්ථිකයක මිළෙහි කාර්යභාරය</u>

....

....

....

....

....

....

....

....

- <u>සැළසුම්ගත ආර්ථිකයක ලාභ වල කාර්යභාරය</u>

1. සේවකයන්ට ප්‍රසාද දීමනා ලබා දීම තුලින් දිරිමත් කිරීම
2. ව්‍යාපාර වල ක්‍රියාකාරීත්වයෙහි සාර්ථකත්වය මැනීම
3. ආයෝජනය සඳහා සම්පත් ලබා ගැනීම

- <u>සැළසුම්ගත ආර්ථිකයක වාසි හා අවාසි</u>

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

නැගී එන වෙළඳපොළ ආර්ථික

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

සමාජීය වෙළඳපොළ ආර්ථිකය (Social Market Economic)

....
....
....
....
....

Lakshan Fernando

....
....
....

පරිවර්තන ආර්ථික

සමාජවාදී ආර්ථිකයන් වෙළඳපොළ ආර්ථිකයන් බවට පරිවර්ථනය වීම පරිවර්ථන ආර්ථික නම් වේ.

උදා- රුසියාව, චිනය,රුමේනියාව, හංගේරියාව,පෝලන්තය,වියට්නාමය,ස්ලෝවැකියාව, පැරණි සෝවියට් දේශයෙන් බිඳී ගිය රටවල් , ඇල්බේනියාව, මොංගෝලියාව, චෙක් සමූහය

- පරිවර්තන ආර්ථික ඇති වීමට බලපාන සාදක

1. ඉතා සංකීර්ණ නූතන ආර්ථිකයක සියලුම භාණ්ඩ හා සේවා සැපයුම මධ්‍ය අධිකාරිය විසින් තීරණය කිරීම දුෂ්කර වීම
2. නිමවුම, මිළ ,නිෂ්පාදන ක්‍රමය මධ්‍යගතව තීරණය වන බැවින් නිෂ්පාදන ආයතන වලට ඒවා පිළිබඳ තීරණ ගැනීමට ස්වාධිනත්වයත් නොපැවතීම

....
....
....
....
....

- මධ්‍යගත ආර්ථිකයන් ධනවාදී ආර්ථිකයන්ට පරිවර්ථනය වීමේදී මුහුණ දෙන අභියෝග
  - ❖ රජයේ හිමිකම ඉවත්වී සමාජ සුභසාධනයට ඇති ඉඩකඩ සීමා වීම
  - ❖ ආදායම් බෙදීයාමේ විෂමතාවන් හට ගැනීම
  - ❖ උද්ධමනකාරී තත්වයන් හට ගැනීම
  - ❖ ආයෝජනය සඳහා විදේශිය පාර්ශවය මැදිහත් විම තුලින් විදේශ හිමිකාරිත්වය ඇති වීම
  - ❖ සහනාධාර ලබා දීම අඩු විම තුලින් දරිද්‍රතාවය ඉහළ යාම

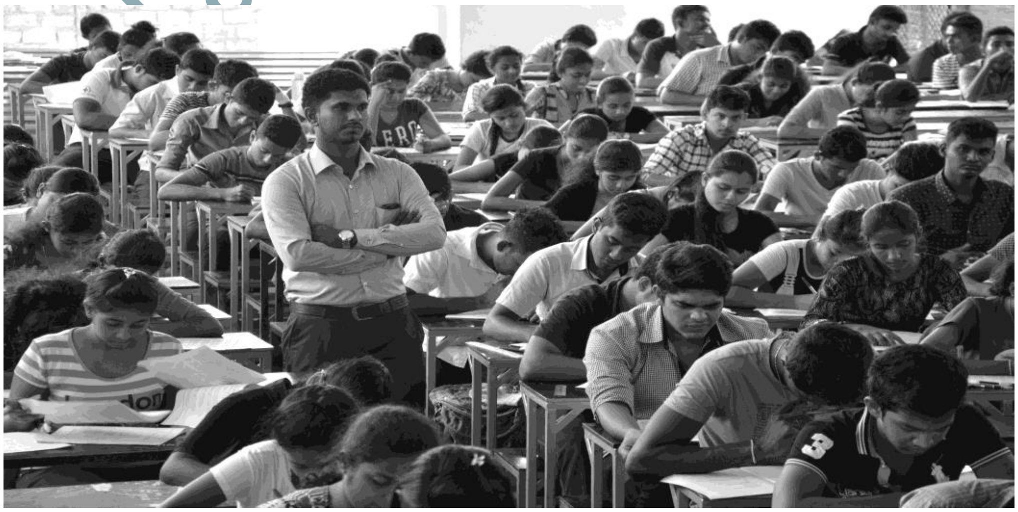

Lakshan Fernando

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ විසදීම

❖ සැලසුම්ගත ආර්ථිකය

- කුමක් නිපදවන්නේද? කොපමන ප්‍රමාණයකින් නිපදවන්නේ ද?

....
....
....
....
....
....
....
....

- කෙසේ නිපදවන්නේද?

....
....
....
....
....
....
....
....

Lakshan Fernando

- කා සදහා නිපදවන්නේ ද?

....
....
....
....
....
....
....
....

වෙළඳපොල ආර්ථිකය

- කුමක් නිපදවන්නේද? කොපමන ප්‍රමාණයකින් නිපදවන්නේ ද?

....
....
....
....
....
....
....
....

- කෙසේ නිපදවන්නේද?

....
....
....
....
....
....
....
....

- කා සඳහා නිපදවන්නේ ද?

....
....
....
....
....
....
....
....

❖ ආර්ථික පද්ධතියක දක්නට ලැබෙන ආයතනික ලක්ෂණ

....
....
....
....
....
....
....

Lakshan Fernando

❖ <u>රාජ්‍ය නිර්බාධවාදය යනු</u>

වෙළෙඳපොළ අර්ථ ක්‍රමය තුළ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්ණ මිළ යාන්ත්‍රය මගින් විසදුව ද රජය මැදිහත් වන අවස්ථා ද වෙළඳපොළ අර්ථ ක්‍රමය තුළ පවති.

....
....
....
....
....
....
....
....
....

❖ <u>වෙලදපොළ අර්ථ ක්‍රමය තුළ රජයේ කාර්‍යභාරය,</u>

....
....
....
....
....
....
....
....

❖ <u>සම්පත් බෙදී යාමේ මාර්ගයක් ලෙස මිළ යාන්ත්‍රණයේ පවතින දුර්වලතා</u>

1. ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතා පැවතිම
2. බාහිරතා හට ගන්නා භාණ්ඩ සදහා සම්පත් බෙදීයාම අකාර්යක්ෂම වීම
3. පොදු භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය නොවීම
4. සාර්ව ආර්ථික අසමතුලිතතා හට ගැනීම
5. පාරිභෝගික වරණය ප්‍රචාරණය තුලින් වෙනස් කිරීම
6. පොදු සම්පත් උපයෝජනය ආකාර්යක්ෂම විම

....
....
....

- <u>ආර්ථික පද්ධතියක කාර්යය සාධනය ඇගයිමේලා යොදා ගන්නා නිර්ණායක</u>

....
....
....
....

Lakshan Fernando

Lakshan Fernando

Lakshan Fernando

Lakshan Fernando

Lakshan Fernando